

Hans Leder

Narodil se 4. února roku **1843** v Javorníku v rodině zdejšího kožešníka *Johanna Ledera* a jeho ženy *Josefíny*, rozené Volkmerové. Již od útlého mládí byl svými rodiči přísně vychováván. V osmi letech mu zemřela matka, což mělo v pozdějších letech pro malého chlapce nepříznivý dopad. Již na obecné škole v rodném městě dosahoval vždy dobrých výsledků a již tehdy se u něj projevovala náklonnost a zájem o přírodu. Sbíral po okolí různé nerosty, rostliny, brouky a motýly. Ve třinácti letech začal studovat na reálném gymnáziu v Opavě, které absolvoval roku **1863**. Ve svých studiích pokračoval na důlní akademii v Uhrách.

Do jeho bezstarostného mládí trpce zasáhl vývoj rodinných poměrů, když se jeho otec znovu oženil a Hansova nová matka přiměla jeho otce, aby neposkytoval synovi žádné další finanční prostředky na studia. Leder se snažil vypořádat s nepřízní osudu tím, že se plně zaměřil na oblast přírodovědy a chtěl se v tomto oboru uplatnit jako profesionální odborník. Po různých pokusech najít zaměstnání v rodné zemi, došel k názoru, že musí zkusit štěstí mimo Evropu.

A tak jej osud zavál roku **1867** do Afriky, kde navštívil pohoří Atlas a poušť Saharu. Pokusil se proniknout co nejnižěji do nitra černého kontinentu. Jeho přáním bylo navštívit pověstné černošské město Timbukt, avšak jeho plán vzhledem k nedostatečnému vybavení a prostředkům ztroskotal. Po marných pokusech se vrátil zpět domů. V Rakousku se setkal se svým přítelem z mládí *Edm. Reitterem* a pod jeho vlivem se začal intenzívně věnovat entomologii. Avšak již roku **1875** se s ním opět setkáváme na cestách, tentokrát na výpravě na Kavkaz. Z této cesty přivezl řadu vědecky cenných poznatků. V následujících letech podnikl na Kavkaz ještě několik úspěšných výprav a nakonec se tam roku **1882** i s rodinou na delší dobu usadil.

Do tohoto období jeho života patří také řada dalších výprav, které podnikl ve společnosti ředitele muzea pro kavkazskou oblast doktorem Raddem do oblasti Kaspického moře, na Kubáň a do dalších míst. Za pobytu v Suchumi onemocněl

malárií, ze které se jen pozvolna zotavoval. Mnoho dalších výprav podnikl H. Leder sám do oblasti Turkménie a Dagestánu. Obohacen zkušenostmi a cennými sbírkami se roku **1888** vrátil i s rodinou zpět do Rakousko - Uherska a usadil se v Mödlingu nedaleko Vídně. Zde se znovu setkává s přítelem *E. Reitterem*, který se stal díky Lederovi velkým znalcem kavkazské entomologie. Nepokojná cestovatelská krev se v Lederovi znovu probudila roku **1891**, kdy se vypravil na další své badatelské cesty, tentokrát do oblastí východní Sibíře a do Mongolska.

V té době byl již uznávaným vědce, což lze doložit například členstvím v ruské zeměpisné společnosti (z jejího pověření podnikl další výzkumné cesty). Tyto výpravy znamenaly cenný přínos pro historii, entomologii a geografii zmíněných oblastí. Po návratu z cest podnikl několik přednášek o svých bádáních po Rakousku a Německu, při kterých se seznámil s řadou tehdy významných badatelů. To jej podnítilo k myšlence vydat se na cestu kolem světa se zaměřením na výzkum národopisu a kulturní historie. Na cestu se vydal roku **1900**. V Urgu si obstaral rychlého koně, na kterém putoval až k slavné čínské zdi. Odtud se Leder vydal na severozápad prozkoumat pohoří Selengu. Na další cestě objevil kamenné zříceniny města Karakorum, rezidenci mongolských chánů. Zahájil zde archeologické vykopávky, které však musely být předčasně z nedostatku financí ukončeny. teprve v pozdějších letech přistoupila sovětská vláda k provádění rozsáhlejších výzkumů.

Na jaře roku **1901** pokračoval *Leder* ve výzkumech u Karakora a po jejich ukončení se vrátil do vlasti. Od roku **1903** žil v Kateřinkách u Opavy, kde sestavoval nové plány na průzkum Asie. Hned v říjnu roku **1904** se vydal na další asijskou výzkumnou výpravu. Javornický rodák, cestovatel a badatel Hans Leder zemřel 21. května **1921** v Kateřinkách v zapomnění.

Výsledky jeho badatelského úsilí byly publikovány v řadě odborných studií. Několik jeho příspěvků bylo zaměřeno na poznání kavkazské fauny (entomologie), přírodních poměrů a mongolské historie. Lederovy příspěvky najdeme na stránkách Wiener ent. Zeitung, Geografische Gesellschaft, Deutsche Touristen - Zeitung atd. Portrét H. Ledera byl širší veřejnosti představených muzejních expozicích v Dittersově domě v Javorníku.

Autor: Zdeněk Brachtl